

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДУ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ МОЗ УКРАЇНИ»
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

МАТЕРІАЛИ
ХІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЯКОСТІ
МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ»**

(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою
відеоконференц-зв'язку)

12–13 травня 2016 року
м. Тернопіль

У двох томах

ТОМ 1

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2016

Вступ. Прогноз можливих екстремальних ситуацій показує, що на території України збережеться високий ступінь ризику виникнення надзвичайних ситуацій (НС) природного, техногенного, соціально-політичного і, навіть, воєнного характеру. Глобальні загрози стають джерелом НС в різних сферах життєдіяльності суспільства, збільшились частота та масштаби НС, і тому небезпека для населення носить більш ускладнений та взаємопов'язаний характер.

Особливо важливо відмітити складні наслідки проведення антитерористичної операції на сході України, в зв'язку з високим рівнем травматизму та інших видів ушкоджень в умовах бойових дій.

В зв'язку з цим в Україні підвищилась актуальність прогнозування виникнення НС і необхідність своєчасних невідкладних дій, спрямованих на врятування і збереження життя людини на етапах домедичної допомоги (ДД). ДД повинна здійснюватись на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування людини, яка перебуває у невідкладному стані. Такі дії повинні здійснюватись відповідно до наказу МОЗ України № 398 від 16.06.2014 р. «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах».

Основна частина. Такі передумови започаткували викладання студентам другого курсу медичних факультетів та ФПЛЗСУ дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях» з осіннього семестру 2015 року на кафедрі гігієни харчування. На співробітників кафедри лягла велика відповідальність у сприянні оволодіння навичок домедичної допомоги студентами другого курсу за міжнародними стандартами. Відповідно до робочої програми з вищеназваної дисципліни, студенти вивчають навчальний предмет загальною кількістю 60 годин (2 кредити), з них 30 – аудиторні і 30 – самостійна робота студентів, та складають підсумковий модульний контроль. На кафедрі

створена методична база, яка складається з методичних вказівок та рекомендацій, тестових завдань, задач та організований спеціальний ілюстрований кабінет.

Куратор дисципліни закінчив цикл з тематичного удосконалення (108 годин) на базі Української військово-медичної академії з методології викладання домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях.

При відпрацюванні практичних навичок домедичної допомоги та проведення серцево-легеневої реанімації студенти забезпечені фантомами та індивідуальними медичними засобами, а для підвищення наочності та більш глибокого засвоєння тем, широко застосовується форма ділової гри. З метою покращення рівня самостійної роботи студентів, поглиблення їх знань та отримання наочної інформації викладачі рекомендують також посібник «Домедична допомога» та навчальні фільми.

Висновки. Таким чином, засвоєння первинних домедичних навичок на початку навчання у медичному ВУЗі додає впевненості при наданні допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях та підвищує якість підготовки студентів на старших курсах, що вкрай необхідно майбутнім лікарям.

Література

1. Наказ МОЗ України № 398 від 16.06.2014 р. «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах».
2. Фахова підготовка санітарного інструктора роти (батареї). Стандарт підготовки. Міністерство оборони України. К. 2015.
3. Підготовка військовослужбовця з тактичної медицини. Стандарт підготовки. Міністерство оборони України. К. 2015.
4. Медицина надзвичайних ситуацій: підруч. для студ. вищ. мед. навч. заклад. / Чаплик В.В., Олійник П.В., Омельчук С.Т. – Вінниця : Нова Книга, 2012. – 350 с.

УДК 378.091.2:378.147.016:616.9]-057.87-054.6

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

Т. Є. Оніщенко, О. В. Рябоконт, О. О. Фурик, Б. Г. Тютюнников, А. Г. Глактіонов, В. Г. Савельєв

Запорізький державний медичний університет

EXPERIENCE OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS FOREIGN STUDENTS ON DEPARTMENT OF INFECTIOUS DISEASES

T. E. Onishchenko, O. V. Ryabokon, O. O. Furyk, B. G. Tyutyunshchykov, A. G. Glaktionov, V. G. Savelev

Zaporizhzhya state medical university

У статті розглядаються актуальні питання організації процесу навчання іноземних студентів на кафедрі інфекційних хвороб медичного факультету ЗДМУ. Узагальнений досвід викладання інфекційних хвороб іноземним студентам, здійснена спроба розробки базової моделі організації процесу навчання за фахом. Модель навчального процесу, що пропонується для використання, розрахована на малі групи іноземних студентів і умовно розділена на три складові етапу організації, які викладач повинен реалізувати у навчальному процесі, а саме: визначення особистісної ідентифікація викладача зі студентом, професій-

ної ідентифікації викладача зі студентом; представлення викладача студентам з професійної точки зору. Вищезазначені кроки допомагають викладачеві: створити особистісний портрет студентів; сформувати професійний портрет групи; представити свій особистісно-професійний портрет студентам; створити конструктивну атмосферу взаємодії та взаєморозуміння викладача з групою; формування очікувань щодо вивчаємої дисципліни, визначення професійних очікувань студента; доведення до студентів цілей, завдань, структури матеріалів, видів діяльності і т. інше. Запропонована модель організації процесу навчання за фахом допомагає викладачам підвищити якість і ефективність роботи з іноземними студентами з урахуванням їх особистісно-професійно-мотиваційних особливостей, сприяє формуванню очікувань від навчального процесу.

In the article the pressing questions of organization of process of educating of foreign students are examined on the department of infectious diseases of medical faculty of ZSMU. Experience of teaching of infectious diseases foreign students is generalized, given it a shoot development of base model of organization of process of educating on speciality. The model of educational process that is offered for the use is counted on the small groups of foreign students and conditionally divided into three to composition of the stage organizations that a teacher must realize in an educational process, namely: determination of personality authentication of teacher with a student, professional authentication of teacher with a student; presentation of teacher to the students from the professional point of view. The above-mentioned steps help a teacher: to create the personality portrait of students; to form the professional portrait of group; to present the personality-professional portrait to the students; to create the structural atmosphere of co-operation and mutual understanding of teacher with a group; forming of expectations is in relation to studied discipline, determination of professional expectations of student; taking to the students of aims, tasks, structure of materials, types of activity and etc. The offered model of organization of process of studies on speciality helps teachers to improve quality and efficiency of work with foreign students taking into account their personality-professional-motivational features, assists forming of expectations from an educational process.

Ключові слова: досвід, навчальний процес, іноземні студенти.

Key words: experience, an educational process, foreign students.

Вступ. Експорт освітніх послуг є перспективним напрямом у розвитку системи освіти, а саме приїзд іноземних студентів на навчання свідчить про затребуваність національної освіти, що дозволяє визначити шляхи її вдосконалення. В умовах глобалізації сучасної економіки експорт освітніх послуг є важливим для розвитку економіки в цілому, а саме додатковим доходом для країни і ВНЗ, основою створення майбутніх товаропровідних шляхів. Інтеграція української системи вищої освіти у міжнародний освітній простір створила сприятливі умови для крос-граничної академічної мобільності, яка викликає збільшення іноземних студентів, що приїжджають в Україну для здобуття вищої освіти [1,2,3]. Цей процес викликає необхідність адаптації та вдосконалення організації освітнього процесу з метою підвищення якості і зацікавленості в освітніх послугах іноземних студентів. Как следствие, образовательные учреждения все активнее включаются в конкурентную борьбу за привлечение на учебу иностранных граждан [4,5].

Основна частина. Запорізький державний медичний університет активно розвиває міжнародну сферу діяльності, в тому числі приваблює іноземних студентів з навчанням на англійській мові. Зростання кількості іноземних студентів підвищує попит на кваліфікованих викладачів здатних на досить високому професійному рівні організувати навчання на англійській мові.

Узагальнення досвіду проводилося з урахуванням: професійних якостей викладачів, характеристики групи іноземних студентів, особливостей організації навчального процесу. Професійні якості викладача оцінювалися рівнем професійної підготовки, педагогічним стажем, рівнем володіння англійською мовою. Групою вивчення були іноземні студенти, що проходять навчання на медичному факультеті ЗДМУ за спеціальністю «лікувальна справа» на англійській мові. Навчальний процес у вищезазначеній групі проводився по 8-10 студентів і тільки на англійській мові.

Освітній процес передбачав досить глибоке попереднє знайомство з цільовою аудиторією, яке відбувалося у формі уявлень і дискусій між студентами і викладачем про їх походження, освіту, інтересах і цілях отримання освіти в ЗДМУ. Багато в чому це створювало сприятливу атмосферу на заняттях і допомагало враховувати потреби

студентів при організації вивчення дисципліни. Практичні заняття мали дискусійний характер, де вирішувалися завдання і обговорювалися проблеми з дисципліни. Більшість іноземних студентів мали досить активну позицію, тобто знали, чого хочуть від навчання, і брали активну участь у дискусіях на заняттях. У більшості іноземних студентів була висловлена готовність до самонавчання, тобто до самостійної позакласної роботи. Та обставина, що вони зважилися поїхати вчитися в незнайому країну, вже саме по собі стало тестом на наявність у них активної внутрішньої позиції до навчання.

Сучасні вимоги та тенденції розвитку вищої освіти, а також аналіз наявного досвіду дозволили сформулювати базову модель організації процесу навчання іноземних студентів з інфекційних хвороб. Ця модель – спроба системно викласти роботу викладача щодо організації ефективного процесу навчання, який орієнтований на освітні потреби іноземних студентів; створення мотивуючої атмосфери до навчання, що дозволить успішному досягненню поставлених освітніх цілей. Представлена модель будуватиметься в рамках сучасної освітньої парадигми та враховує концепцію «навчання, яке орієнтоване на студента» [1,2].

Структура моделі включає в себе елементи стратегічного підходу: необхідність визначення теперішнього положення студентів та визначення їх бажаного майбутнього (з урахуванням вимог і очікувань обох сторін); побудовання шляхів переміщення з теперішнього у майбутнє.

Модель навчального процесу, що пропонується для використання, розрахована на малі групи іноземних студентів і умовно розділена на три складові етапу організації, кожна з яких складається з кількох елементів (кроків), які викладач повинен реалізувати у навчальному процесі.

На першому етапі визначається особистісна ідентифікація викладача зі студентом. Під ідентифікацією ми розуміємо здатність викладача співвіднести свій життєвий досвід із досвідом студента та знайти спільні точки дотику. Це може виражатися у створенні сприятливої атмосфери спілкування, такі як привітність, відкритість, взаєморозуміння, доброзичливість. Все це сприяє формуванню інтересу і мотивації до вивчення дисципліни.

Знайомство викладача з життєвим досвідом студентів (питання про сім'ю, країну, освіту, роботу, стилі

життя, менталітеті нації) сприяє формуванню культурно-особистісного контексту у відношенні кожного студента. Знайомство студента з викладачем сприяє виникненню взаємовідносин, коли студент може задавати аналогічні або інші питання викладачеві. Часто викладачі нехтують цим видом активності, вважаючи зайвим змішувати професійну і особисту сфери життя у роботі зі студентами. Однак, на наш погляд, є доцільним шукати деякий баланс відкритості для подолання культурних та мовних бар'єрів.

Наступним є професійна ідентифікація викладача зі студентом, що спрямована на виявлення поточного рівня професійної підготовки студента у відношенні дисципліни, що вивчають. При цьому викладачеві важливим є з'ясувати наступні аспекти: причини навчання іноземного студента в українському вузі і мотивацію до навчання, тобто основні професійні інтереси щодо освіти та перспективи кар'єрного руху (для чого студент навчається). Уточнюється також професійний досвід (в рамках досліджуваної дисципліни), що вже вивчав студент близьке або поєднане з поточною дисципліною, де працював, що подобається / не подобається у даній предметній області.

Також викладач повинен представити себе студентам з професійної точки зору, а саме досвід роботи у вузі, досвід викладання дисципліни, свою сферу наукових інтересів, досвід і кваліфікацію лікаря.

Вищезазначені кроки допомагають викладачеві: 1) створити особистісний портрет групи; 2) сформулювати професійний портрет групи; 3) представити свій особистісно-професійний портрет студентам; 4) створити конструктивну атмосферу взаємодії та взаєморозуміння викладача з групою.

На цьому етапі у свідомості студентів необхідно сформувати чітку картину комплексу очікувань щодо дисципліни. Помічено, що основною причиною прикростей і конфліктів у рамках групової динаміки є невинуваті очікування членів групи, які налаштувалися на певний результат і не досягли його. Причиною невдоволення очікувань є нездатність лідера групи сформувати їх на початковому етапі взаємодії. Саме тому, ми вважаємо етап формування очікувань щодо вивчаємої дисципліни особливо важливим. На цьому етапі викладачеві необхідно змістовно зробити дві речі: визначити професійні очікування студента у відношенні предмета: потреби (що потрібно студенту), бажання (що хотілося б) і побоювання (що не потрібно / не хотілося б); довести до студентів цілі, завдання, структуру матеріалів, види діяльності, контрольні точки і т. інше.

Важливим є те, щоб при формуванні очікувань від вивчення предмету викладач виявляв гнучкість і намагався враховувати очікування і потреби, що озвучені групою відносно дисципліни. Звичайно, дана гнучкість не може бути безмірною і повинна обмежуватися вимогами освітніх стандартів ВНЗ. Успішність даного етапу залежить багато в чому від успішності створення сприятливої атмосфери спілкування під час 1-го етапу.

Вище зазначені етапи повинні допомогти: викладачеві – сформувати мотиваційний портрет групи щодо дисципліни; студентам – сформувати загальну перспективу цілей у рамках вивчаємого предмету.

На наступному етапі викладачеві необхідно визначити особистісно-професійно-мотиваційний портрет групи з метою максимальної орієнтації на потреби учнів у рамках існуючого освітнього стандарту дисципліни. Даний етап

максимально реалізується на початковому етапі процесу навчання, проте продовжує здійснюватися упродовж всього навчального процесу.

Для його успішної реалізації варто визначити наступні кроки.

1. Формування модульного плану (тематичної програми) дисципліни:

- Перспективний: основні теми (модулі), що підлягають вивченню за семестр;

- Поточний: питання всередині кожного модуля, матеріали, завдання на найближчий час.

2. Програма самостійної роботи студента, що включає перелік матеріалів, способи та план їх виконання.

3. Програма контролю (поточний, проміжний, підсумковий).

Також важливим є організація ефективної взаємодії зі студентами у години аудиторних занять. Для цього буде корисним керуватися наступними принципами: «минуле, теперішнє, майбутнє», «диверсифікованої комунікації», «адаптивності».

Принцип «минуле, теперішнє, майбутнє». При проведенні аудиторних занять корисною є класична методика, коли на початку заняття проводиться опитування та тестовий контроль з пройденого матеріалу, потім розглядається і обговорюється поточна тема (що в ній не зрозуміло для студентів і є важливим для засвоєння теми), а в кінці дається завдання на наступне заняття. Таким чином формується наступна схема роботи: «Минуле – Контроль; Теперішнє – Обговорення; Майбутнє – Завдання».

Принцип «диверсифікована комунікація». Важливим є те, щоб групова динаміка мала на увазі не тільки прямі лінії комунікації (від викладача до студентів), але й зворотні (Feedback). Крім того, важливими являються і горизонтальні лінії комунікації (між самими студентами). Тому завдання викладача полягає в організації занять таким чином, щоб всі студенти і сам викладач були «доступними» (відкритими) для спілкування. Ця доступність може поширюватися і на позаурочний час за допомогою електронної пошти. Наявність диверсифікованих ліній комунікації знижує стреси ізольованості і створює додаткову мотивацію у студентів до участі в освітньому процесі.

Принцип «адаптивності». У процесі навчання необхідно бути готовим до несподіваних подій, що пов'язані зі студентами: культурний шок, проблеми кліматичної, часової, харчової адаптації. Все це може призводити до постійних непорозуміннь і навіть зривів в освітньому процесі. Тому важливим є завжди мати запасний план (backup plan) на випадок непередбачених ситуацій. У цьому можуть допомогти добре продумана програма СРС, а також розвиненість комунікаційної складової.

Необхідно відзначити, що в умовах активного розвитку інформаційних технологій ефективність комунікацій зі студентами не в останню чергу залежить від рівня інформаційної компетенції викладача. Дані компетентності нерозривно пов'язана з базовими і просунутими навичками роботи викладача з комп'ютером, а саме редакторськими засобами, засобами мультимедіа та Інтернетом.

У зв'язку з цим важливим є застосування персонального сайту кафедри або викладача, як інструменту комунікації. Це забезпечує отримання студентами інформації про розклад занять, консультацій, ознайомлення з робочими програмами з дисципліни, доступу до навчально-

методичних матеріалів (посібників, лекцій, екзаменаційних питань і т.інш.).

Висновки: узагальнений досвід викладання інфекційних хвороб іноземним студентам, а саме вище визначені кроки і принципи сприяють формуванню та коригуванню навчального процесу; полегшенню взаємодії між викладачем і студентами. Запропонована модель організації процесу навчання за фахом допомагає викладачам підвищити якість і ефективність роботи з іноземними студентами з урахуванням їх особистісно-професійно-мотиваційних особливостей, сприяє формуванню очікувань від навчального процесу.

Література

1. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade, Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28–29 April 2009. URL: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique%20C3%A9_April_2009.pdf

2. 2009 World Conference on Higher Education: The New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development (UNESCO, Paris, 5–8 July 2009) COMMUNIQUE. URL: http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/ED/pdf/WCHE_2009/FINAL_20COMMUNIQUE_20WCHE_202009.pdf

3. Институт международного образования и языковой коммуникации. URL: http://iie.tpu.ru/index_ru.php

4. Арефьев А.Л. Иностранцы студенты в российских вузах / А.Л. Арефьев // доклад на 3-м всемирном форуме иностранных выпускников советских и российских вузов (Москва, ноябрь 2012 года) – 13 с. [Электронной ресурс]. – Режим доступа: <http://www.socioprogram.ru/> (дата обращения: 28.01.2014)

5. Куликова О.В. Особенности мотивации учения иностранных студентов // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. — 2009. — № 8. — С. 229–232.

УДК 378.124:331.546:378.661

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Л. І. Остапюк

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

PROFESSIONAL COMPETENCE OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGIC WORKER AS AN IMPORTANT COMPONENT OF THE QUALITY OF UNIVERSITY EDUCATION

L. Ostapjuk

Bogomolets National Medical University

В статті приведений аналіз вітчизняних та зарубіжних видань щодо наявності та змісту професійних стандартів для науково-педагогічних працівників (далі – НПП). Описаний досвід Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця (далі – Університет) з поповнення основного складу НПП та впровадження міжнародних стандартів ISO 9001:2008, що дозволило систематизувати та удосконалити процеси управління такими документами на кафедрах: регламентуючі викладання навчальних дисциплін, підтверджуючі виконання процесу та документи, що передбачають перегляд процесів керівником та членами колективу з метою його удосконалення. Визначені компетентності викладача кафедри в умовах студентоцентрованого навчання, викладання, орієнтованого на результати та компетенції студента. Запропонована система оцінювання ефективності навчальної та методичної роботи викладачів.

Analysis of Ukrainian and foreign publications about availability and content of the professional standards for scientific and pedagogic workers (SPW) is given in this article. Experience of Bogomolets National Medical University is described from the addition of main store of SPW and from the plantation of the international standards ISO 9001:2008, thus providing systematization and development of management following documents at the departments: ones proclaiming teaching of academic discipline, adjusting achievement of the process, the documents which offer the process of revision by the Head and members of the collective aiming to perfection. Determination of the Department teacher's competence according to the condition of student-central studying, teaching, that is oriented to the results and competence of the student. The system of estimation of educational and methodical work's effectiveness.

Вступ. Всесвітня федерація медичної освіти (ВФМО) розробила Міжнародні стандарти медичної освіти (далі – стандарти ВФМО), які стосуються усіх трьох її фаз: базової та післядипломної медичної освіти і безперервного професійного розвитку (далі – БПР), основною метою яких є поліпшення якості медичної освіти. В Стандартах ВФМО приділяється значна увага вимогам до професорсько-викладацького складу, до системи підвищення кваліфікації викладачів, заохочень за успіхи тощо [1].

Якість підготовки викладача та якість навчання, що він забезпечує є складовими найважливіших факторів з формування якості освітнього процесу в університеті [2]. Авторі проаналізували професійні вимоги до викладачів,

уявлення про кваліфікованого вчителя у ряді країн і вважають, що найбільш розвиненою є система стандартів у сфері професійного викладання, яка використовується у США і включає три системи, що описують вимоги до послідовних етапів кар'єри викладача: викладача-початківця, кандидата у викладачі, викладача, який вже займається професійною діяльністю.

Покроковий підхід до кваліфікаційної підготовки викладачів медичних факультетів університетів використовується у країнах Європи та забезпечується диференційованими програмами з різними термінами для різних рівнів навчання [3].

В умовах подальшого впровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) відповідно до реко-